

POLITIKA SÚDRŽNOSTI – INVESTÍCIE AKO ZÁRUKA URŽATEĽNÉHO RASTU V EURÓPE

COHESION POLICY - INVESTMENTS AS A GUARANTEE OF SUSTAINABLE GROWTH IN EUROPE

JARMILA VIDOVÁ

Ing. Jarmila Vidová, PhD., Katedra hospodárskej politiky Národohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity
v Bratislave, 02/67591420, vidova@euba.sk

Abstract

European Union cohesion policy is a policy of solidarity, making assistance available to lagging regions, helps in the conversion of troubled industrial areas, rural areas in the modification of the retrograde agriculture and the regeneration of derelict parts of cities. The cause of the structural policy as growing economic and social disparities between Member States and regions of the Union, especially after enlargement after 2004 by 12 countries of Central and Eastern Europe. These differences can have various causes. Can result from long-term disadvantages caused by geographical remoteness or from recent social and economic change, or a combination of these two factors. This article deals with cohesion policy and its financial provision from the budget European Union.

Key words: (The European Union, structural funds, cohesion, coherence)

1. Úvod

„Aby sme dosiahli udržateľnú budúcnosť, musíme sa už teraz pozerat' ďalej, za krátkodobý horizont. Európa musí opäť nábrať ten správny kurz, a potom ho úspešne udržiavať. Toto je cieľ Európy 2020. Ide predovšetkým o viac pracovných miest a vyššiu životnú úroveň. Táto stratégia je dôkazom toho, že v Európe je možné dosiahnuť inteligentný a udržateľný rast, ktorý je dostupný pre všetkých, že je možné nájsť cestu k vytváraniu nových pracovných miest a že Európa vie ukázať našej spoločnosti správny smer.“¹

José Manuel Barroso

Politika súdržnosti je kľúčová na plnenie stratégie Európa 2020 a na zabezpečenie ich rozumného investovania sme zaviedli určité reformy. V rámci zrejme najväčšej reformy týchto fondov, akú sme doteraz vykonali, budú podľa nových pravidiel peniaze určené na prioritné investície v súlade s jasnou stratégiou, ktorú prerokovali a odsúhlasili členské štáty a Európska komisia. [1] Predstavuje politiku solidarity, zabezpečuje poskytovanie pomoci zaostávajúcim regiónom, pomáha pri konverzii problémových priemyselných oblastí, pri modifikácii vidieckych oblastí s upadajúcim poľnohospodárstvom a pri regenerácii spustnutých častí miest. Dôvodom vzniku štrukturálnej politiky sa stali narastajúce ekonomické a sociálne rozdiely medzi členskými štátmi a regiónmi Únie, a to hlavne po rozšírení po roku 2004 o 12 krajín strednej a východnej Európy. Tieto rozdiely môžu mať rôzne príčiny. Môžu vyplývať z dlhodobých nevýhod spôsobených geografickou odľahlosťou alebo z nedávnych sociálnych a hospodárskych zmien alebo z kombinácie týchto dvoch faktorov. Dosah týchto nevýhod sa často odzrkadľuje v sociálnych problémoch, v menej kvalitných školách, vo vyššej nezamestnanosti a v neprimeranej infraštruktúre. V prípade

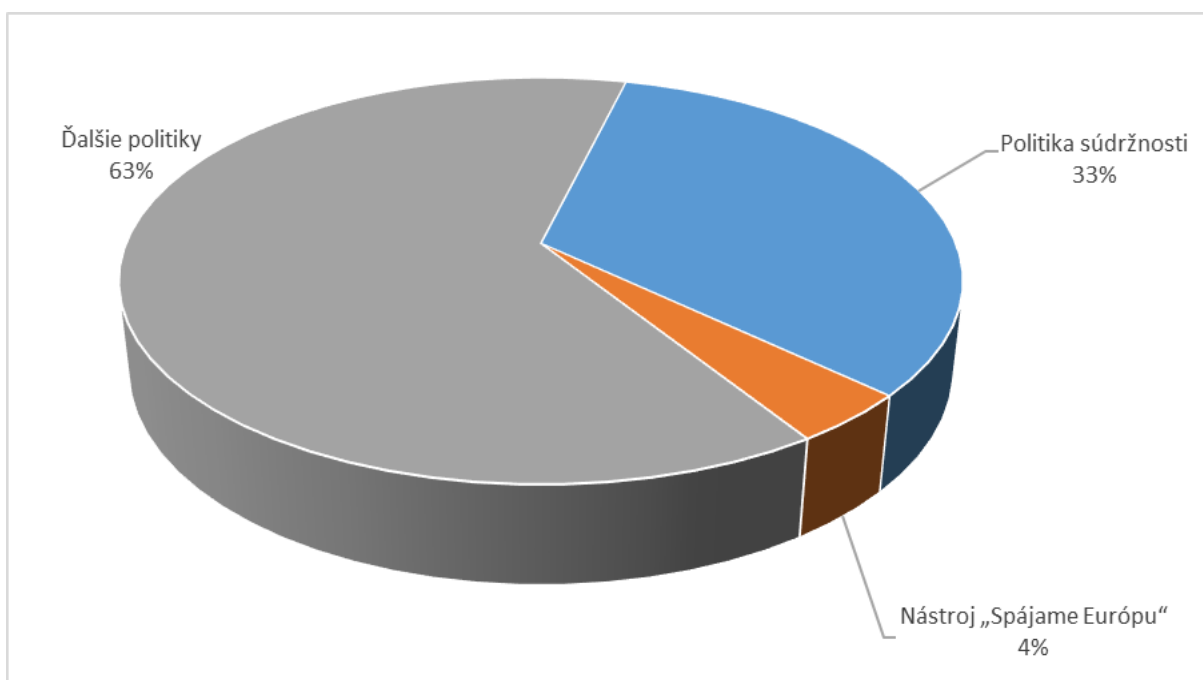
¹ EURÓPSKA KOMISIA. 2010.

niektorých členských štátov je časť ich problémov spôsobená predchádzajúcimi centrálné plánovanými hospodárstvami.

2. Hlavné oblasti podpory v rámci politiky súdržnosti 2014 - 2020

Stratégia Európa 2020 je postavená na troch základných prioritách, piatich cieľoch a siedmych iniciatívach. Základom celej stratégie sú tri vzájomne sa dopĺňajúce priority, inteligentný rast: hospodárstvo založené na znalostiach, výskume a inováciách, udržateľný rast: konkurencieschopnejšie hospodárstvo, ktoré efektívnejšie využíva zdroje a je ohľaduplné voči životnému prostrediu a inkluzívny rast: hospodárstvo s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť.²

Európska únia si stanovila päť základných cieľov, ktoré chce dosiahnuť do roku 2020. Na úrovni členských krajín je nevyhnutné transformovať tento súbor cieľov do vnútroštátnych cieľov tak, aby boli čo najlepšie prispôbené podmienkam v danej členskej krajine. V oblasti zamestnanosti si Európska únia dala za cieľ zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku od 20 do 64 rokov na úroveň 75%. Úroveň investícií do výskumu a vývoja by mala dosiahnuť 3% HDP EÚ. V oblasti klímy a energetickej udržateľnosti je potrebné dosiahnuť ciele 20/20/20. Konkrétne ide o zníženie spotreby energie o 20%, zníženie emisie skleníkových plynov o 20% (možné zvýšenie na 30% za predpokladu globálnej dohody) a zvýšenie využívania energie z obnoviteľných zdrojov o 20%. V oblasti vzdelávania by sa mal podiel ľudí, ktorí predčasne ukončia školskú dochádzku znížiť pod 10% a minimálne 40% obyvateľov vo veku od 30 do 34 rokov by malo mať vysokoškolské vzdelanie. Piatym a zároveň posledným cieľom je snaha znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie, aspoň o 20 miliónov. [2]

Obrázok 1 Rozdelenie finančných prostriedkov VFR 2014 – 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Dosiahnutie týchto cieľov stratégie Európa 2020 by malo podporiť potenciál hospodárskeho rastu v členských krajinách EÚ. Každý členský štát sa snaží o dosiahnutie čo najväčšieho progresu v kľúčových oblastiach. Plnenie cieľov stratégie Európa 2020 je možné

² Stratégie EEURÓPSKA KOMISIA. 2014. *Priority*.

prostredníctvom finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a ostatných programov, na ktoré sú vyčlenené prostriedky z rozpočtu Európskej únie.

3. Slovenská republika a štrukturálne fondy

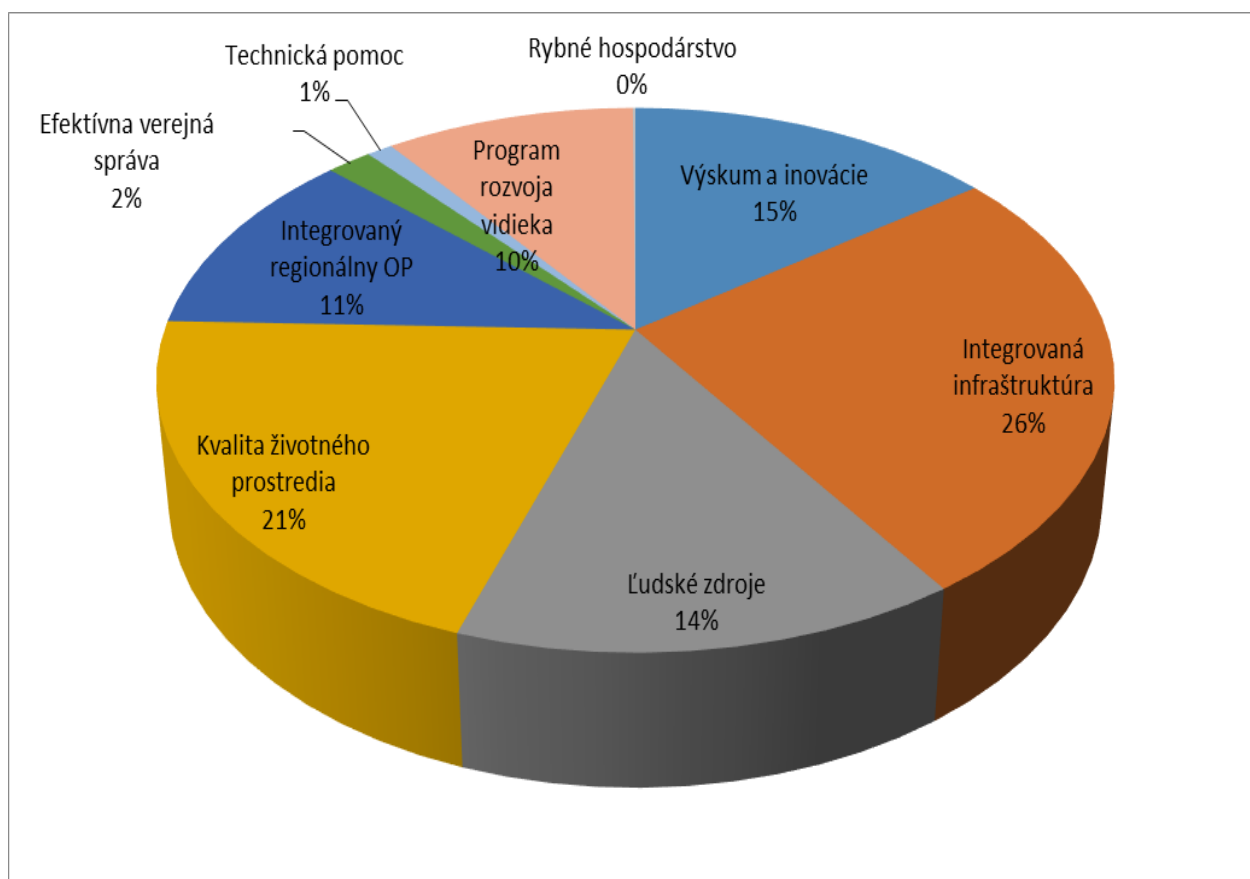
Členské štáty si ciele stratégie Európa 2020 prispôbili vlastným podmienkam v Partnerskej dohode medzi konkrétnym členským štátom a Európskou komisiu, pretože nie sú vo všetkých štátoch rovnaké problémy a aj plnenie jednotlivých cieľov si vyžaduje rôzne opatrenia.³

Partnerská dohoda medzi Európskou komisiou a Slovenskou republikou bola schválená v júni 2014. Definuje stratégiu a priority pre efektívne a účinné investície. Prioritné oblasti investícií je zamestnanosť, vzdelávanie, doprava, životné prostredie, výskum a inovácie, podpora podnikateľského sektora a rozvoj vidieka. Koncentruje na roky 2014 – 2020 oprávnené príspevky do tých geografických územných jednotiek, v ktorých sa dá očakávať najvyššia miera efektívnosti využívaných investícií na riešenie špecifických problémov regiónu, prostredníctvom využívania ich miestneho potenciálu a zdrojov. Objem finančných prostriedkov 2014 – 2020 pre SR 15,3 mld. €, z toho štrukturálne fondy 13,7 mld. €, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka 1,55 mld. € a Európsky námorný a rybársky fond 15,8 mil. €. Slovensko môže čerpať tieto prostriedky v rokoch 2014 – 2020 prostredníctvom šiestich základných operačných programov: 1. Výskum a inovácie, 2. Kvalita životného prostredia, 3. Integrovaná infraštruktúra, 4. Integrovaný regionálny operačný program, 5. Ľudské zdroje, zamestnanosť a inklúzia, 6. Efektívna verejná správa. [3]

Prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu (ESF) a Európskeho fondu regionálneho rozvoja bude podporované vytváranie pracovných miest, na čo je vyčlenených 70 mld. €, na podporu zamestnanosti mládeže je to 6 mld. €. V rámci reformovanej politiky súdržnosti bude z Európskeho fondu regionálneho rozvoja k dispozícii až 366,8 mld. € na investície do európskych regiónov, miest a reálnej ekonomiky.

Jedným z najzávažnejších problémov Slovenskej republiky je vysoká miera nezamestnanosti. Na jej znižovanie má Slovenská republika možnosť čerpať finančné prostriedky z fondov EÚ v období 2014 – 2020, na projekty, konkrétne prostredníctvom operačného programu Ľudské zdroje. Viac ako 4 milióny ľudí môže využiť v rámci podpory štúdia, odbornej prípravy alebo dobrovoľníckej činnosti v zahraničí z programu Erasmus+, ktorého cieľom je podporiť odborné znalosti a zamestnanosti. Rozpočet tohto programu dosiahne takmer 15 mld. €.

³ Slovensko má stanovené národné ciele v Národnom programe reforiem (miera zamestnanosti obyvateľov vo veku od 20 do 64 rokov by mala dosiahnuť 71% až 73%, úroveň investícií do vývoja a výskumu by mala dosiahnuť 0,9% až 1,1% HDP, v oblasti klímy a energie je hlavný cieľ znížiť nárast emisií mimo schémy obchodovania s emisiami tak, aby nepresiahol úroveň z roku 2005 o viac ako 13%, takisto je cieľom zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie na hodnotu 14% a zvýšiť energetickú efektívnosť úsporou 11% z konečnej spotreby v porovnaní s priemerom v rokoch 2001 až 2005, podiel ľudí, ktorí predčasne ukončia školskú dochádzku, by sa mal znížiť pod hranicu 10% a minimálne 30 % ľudí vo veku 30 – 34 rokov, by malo mať vysokoškolské vzdelanie, vymaniť z rizika chudoby 170 tisíc obyvateľov Slovenska.

Obrázok 2 Rozdelenie finančných prostriedkov z EÚ pre SR - Operačné programy 2014 - 2020

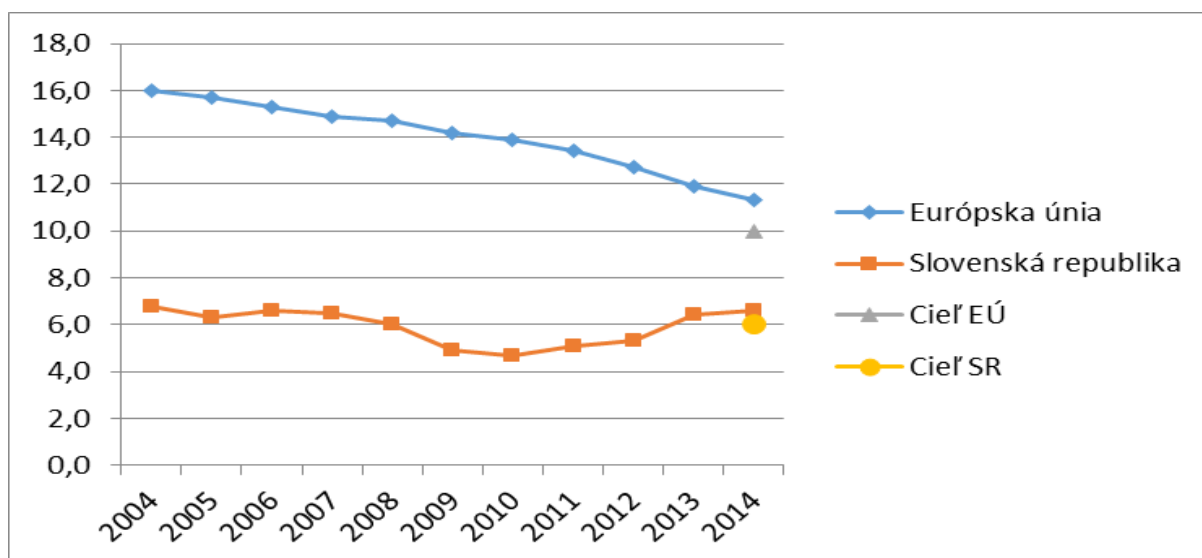
Zdroj: Vlastné spracovanie.

V prípade zamestnávania mladých ľudí, sa Slovenská republika spoločne s ostatnými krajinami EÚ zapojí do iniciatívy zameranej na zvyšovanie zamestnanosti mladých ľudí do 29 rokov pod názvom „Záruky pre mladých“. Prostredníctvom tejto iniciatívy bude mladým ľuďom ponúknuté kvalitné pracovné miesto, možnosť ďalšieho vzdelávania, alebo možnosť rekvalifikácie. Jej súčasťou sú aj pripravované projekty: Praxou k zamestnaniu, Absolventská prax štartuje zamestnanie, či Moja šanca na trhu práce, ktoré uchádzačovi o zamestnanie poskytnú dotované pracovné miesto a možnosť získania praxe v danom odbore. Národný projekt „Rodina a práca“ sa zameriava na zamestnávanie ohrozených skupín, najmä žien s malými deťmi, ktoré sa vracajú do práce po ukončení rodičovskej dovolenky a snažia sa o zosúladenie rodinného a pracovného života.⁴

Znižovanie nezamestnanosti je možné okrem priamej podpory pracovných miest predovšetkým zvyšovaním vzdelanostnej úrovne. V stratégii Európa 2020 si Európska únia v oblasti vzdelávania stanovila dva hlavné ciele: znížiť mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky pod hranicu 10 % a zvýšiť podiel obyvateľov vo veku 30 až 34 rokov s ukončeným terciárnym vzdelaním nad hranicu 40 %.⁵

⁴ Európsky investičný fond poskytuje nový systém záruk za pôžičky pre študentov plánujúcich celé svoje magisterské štúdium v zahraničí. Investície by mali smerovať do projektov, ktoré sú zamerané na zvyšovanie zamestnanosti mladých ľudí a ostatných ohrozených skupín.

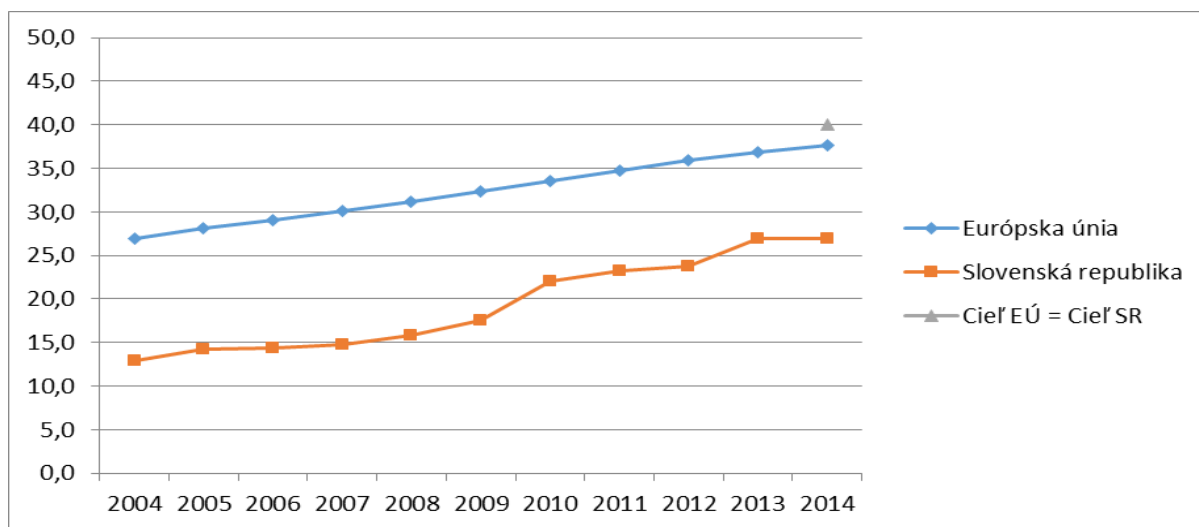
⁵ Slovenska - 6 % (predčasné ukončenie školskej dochádzky) a 40 % (ukončené vysokoškolské vzdelanie).

Obrázok 3 Miera predčasného ukončenia školskej dochádzky (v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Druhým cieľom stratégie Európa 2020 v oblasti vzdelávania je zvýšiť podiel obyvateľov vo veku 30 až 34 rokov s ukončeným terciárnym vzdelaním nad hranicu 40 %. Slovenská republika si stanovila vnútroštátny cieľ na rovnakej hodnote ako je celkový cieľ Európy 2020 (40 %). Na splnenie stanovených cieľov sú vyčlenené finančné prostriedky z operačných programov na podporu projektov, ktoré sú zamerané na zlepšovanie vzdelávania, zvyšovanie technickej infraštruktúry.

Obrázok 4 Podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov s ukončeným terciárnym vzdelaním (v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Záver

Výrazné rozdiely existovali v rámci EÚ aj v predkrízovom období a jej intenzita odhalila súbor nerovnováh nahromadených v priebehu rokov. Kríza však znásobila rastúce rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi a často aj v samotných členských štátoch. Rozlíšiť cyklické a štrukturálne trendy je obzvlášť ťažké v čase extrémnych nepriaznivých okolností, pričom existuje riziko, že viaceré účinky krízy budú dlhodobé. Jedným z nich je rozmanitejšia

EÚ, pokiaľ ide o hospodársku situáciu a výkonnosť. Táto rozmanitosť je zrejmá aj pri skúmaní pokroku v plnení cieľov stratégie Európa 2020. Podľa prognóz by ročný rast HDP EÚ mohol v období rokov 2014 – 2020 dosiahnuť úroveň 1,6 % v porovnaní s 2,3 % v rokoch 2001 – 2007. Vyjadrený ako HDP na obyvateľa by sa priemerný ročný rast v EÚ v období rokov 2014 – 2020 teda pohyboval na úrovni 0,9 % v porovnaní s 1,8 % v rokoch 2001 – 2007. Prvým zásadným krokom pri navrhovaní pokrízovej stratégie rastu pre EÚ je jasne pochopiť všetky dôsledky krízy a spoločne vyhodnotiť situáciu, v ktorej sa Európa nachádza. Je dôležité si uvedomiť, že úsilie o návrat k „modelu“ rastu z predchádzajúceho desaťročia by nebolo správne. Preto je potrebné využívať finančné zdroje tak, aby sa predchádzalo fiškálnym nerovnováham, bublinám na realitnom trhu, prehlbovaniu sociálnych nerovností, nedostatočným inováciám, prudkému nárastu nezamestnanosti, nedostatkom v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy.

Naplánovanie riešenia existujúcich problémov však neočakávane narúša dianie v procese európskej integrácie. V súčasnosti je to obrovská migrácia obyvateľov z ázijského kontinentu do Európy, ktorá prispieje k oneskoreniu plnenia stanovených cieľov ako aj odčerpávanie finančných prostriedkov.

Literatúra

- [1] BRACJUN, A. 2008. Hospodárska politika Európskej únie. Bratislava: Sprint dva, 2008. 221 s. ISBN 978-80-969927-8-2.
- [2] VIDOVÁ, J. 2012. Hospodárska politika Európskej únie. Bratislava : EKONÓM, 2012. ISBN 978-80-225-3451-2.
- [3] Partnerská dohoda SR na roky 2014 - 2020.
- [4] Stratégia EURÓPA 2020.